

BUSKERUD
FYLKESKOMMUNE

UNIVERSITETETS KULTURHISTORISKE MUSEER Universitetet i Oslo		
Saksb. JHL	19 MARS 1999	Kopi
Ark.: 0633		
Saksnr. 98/6644	Dok.nr.: 3	

ARKIV

Hein Seter Turisthytte
v/Knut Brekke
3632 UVDAL

Saksbeh: Knut Paasche
Dir. tlf: 32 80 85 93
Telefaks: 32 80 86 72
Vår ref: 98/1931-3 (Oppgis ved henv.)
Arkivkode: 650
Vår dato: 08.03.99

Deres dato:
Deres ref:

RAPPORT ETTER BEFARING AV DYREGRAVSANLEGG VED HEIN SETER HARDANGERVIDDA NASJONALPARK I NORE OG UVDAL KOMMUNE.

31. juli - 1. august var fylkesarkeologen på befaring for å besiktige fangstanlegg ved Heinseter på Hardangervidda. Foranledningen for befaringen var at eier av Heinseter, Knut Brekke i brev av 30.04.98 har søkt om restaurering av fangstanlegget.

Knut Brekke har fra tidligere kjent til en fangstgrop i Slepå nord for elva, noen 100 meter syd for brua ved Heinseter (denne er merket med nr. 1 på vedlagt tegning). Området dekkes av 711-kart Hein 1515 IV (kopi vedlagt). Tidligere i juli 1998 oppdaget Knut Brekke, sammen med arkeolog Hilde Roland, grop nr. 2 som ligger 9 m nord for den første fangstgropa. Ved befaringen i juli/august ble det konstatert at anlegget har hatt større dimensjoner.

Det ble under befaringen tegnet et kart/skisse over anlegget. Tegningen ble utført ved hjelp av kompass og et 20 meter langt tau. Dette skulle tilsi en nøyaktighet med et slingringsmonn på maksimalt 2-3m. Kartet er seinere rentegnet og digitalisert. Kartet er nøyaktig nok for en beskrivelse av anlegget, samt for å produsere en tegning som egner seg i forbindelse med skilting og annen formidling.

Beskrivelse av anlegget:

Anlegget består av i hvert fall 6 ulike elementer i landskapet (se tegning): To fangstgroper og tre eller fire bogastelle eller skjulesteder for jegere. I tillegg er anlegget plassert inn i en naturformasjon som består av et mindre dalsøkk og flere store steinrøyser.

Fangstgrop nr. 1 er ca. 2 x 2,2 m i ytre avgrensning. Målet er tatt av selve gropa, med oppmurte kanter er den noe større. Dybden er noe usikker da gropa er fylt med stein. Gropa ligger til dels i slepå. Gropa er oppmurt i naturstein.

Fangstgrop nr. 2 ligger 9 m nord for grop nr. 1. Den er ca. 1,6 x 1m. Målet er av selve gropa, med oppmurte kanter er den noe større. Dybden er noe usikker da gropa er fylt med stein. Gropa er oppmurt i naturstein.

Bogastelle/skjulested nr. 3 ligger i røysa 11 m NØ for fangstgrop nr. 2. Skjulestedet er tilnærmet sirkulær i formen, nedgravd ved å løfte stein opp fra ura og har løst oppmurte steinvegger. Skjulestedet er 3 x 2,2 m i diameter målt fra topp mur.

Bogastelle/skjulested nr. 4 ligger i røysa 16 m NV for fangstgrop nr. 2. Skjulestedet er tilnærmet sirkulær i formen, nedgravd ved å løfte stein opp fra ura og har løst oppmurte steinvegger. Skjulestedet er ca. 2 m i diameter målt fra topp mur.

Bogastelle/skjulested nr. 5 er et mer klassisk bogastelle bygget opp mellom to større stein. Åpningen har vært på NV-siden, og en har her kunnet stå skjult, sett nede fra dalsøkket. Bogastellet er til dels sammenrast, men en del stein ligger fremdeles på rett plass. Det er ingen tvil om at også de andre steinene har vært murt opp tidligere. Bogastellet er ca. 2 x 1 m i diameter.

“Bogastelle” / stor stein skjulested nr. 6 ligger oppe på brinken vest for dalsøkket 45 m vest for fangstgrop nr. 1. Dette er en stor naturstein som ligger der breen i sin tid la den fra seg. Steinen er ca. 1 x 2 m i utstrekning.

Det ble tatt en del papirbilder i farger av anlegget. Foto og negativ følger kopi av dette brevet (rapporten) og sakspapirene i fylkeskommunens arkiv.

Tegneforklaring::

Nr.	Type	Beskrivelse	Fotonr.
1	fangstgrop	murt	21-23
2	fangstgrop	murt	24-25
3	bogastelle	gravd ned i røys	26-28
4	bogastelle	gravd ned i røys	29-30
5	bogastelle	oppmurt	31-33
6	“bogastelle”	stor naturlig plassert stein	20

Oversiktsbilder Fotonr. 16-20

Stiplet linje på kartet tegner inn to store steinrøyser.
Buet linje rett syd for slepa markerer kanten ut mot elva.

Tolkning av anlegget:

Plasseringen av anlegget ligger på nordsida av elva der elva er på sitt bredeste. Dette er det beste vadestedet for reinen i dette området. Dersom dyrene kommer fra syd vil en jeger plassert bak stein nr. 6 (bogastelle/skjulested) på tegningen kunne skremme dyrene inn mot de to dyregravene. Søkket i brinken ut mot elva danner en liten dal som sammen med steinrøysene leder dyrene rett mot de to dyregravene. Dyr som slipper igjennom vil kunne stoppes av jegere plassert i de to skjulestedene eller “bogastellene” i steinrøysa nr. 3 og 4. Det er god plass til flere jegere bak de ulike bogastellene/skjulestedene. Dersom noen dyr unnslipper mot NV, vil de kunne stoppes av jegere plassert bak bogastelle nr. 5. Alle de naturgitte forholdene; elva, dalsøkket og steinrøysene er viktig for å forstå hvordan en har kunnet fange/jage reinsdyr i dette fangstanlegget.

Det er registrert en del fangstgropene også lenger ned mot nedre Hein, både ved Albrektslægeret og Heinslægeret. Gropene på disse to lokalitetene er ikke nødvendigvis å betrakte som del av samme fangstsystem som gropene ved Heinseter. Anlegget ved Hein har utmerket godt kunnet fange rein selv om det her bare er kjent to graver.

Vi har ingen forutsetning for å kunne si noe om alderen på fangstanlegget ved Hein. Anlegget vil fungere godt med jaktredskaper som spyd og pil og bue, og bruken kan derfor gå helt tilbake til

steinalder. Lokaliteten vil også fungere godt ved jakt med rifle, og kan således ha vært brukt langt opp i nyere tid. Anlegget kan brukes både med og uten de to fangstgropene.

Tilrettelegging/skilting av fangstanlegget:

Etter befaring sist sommer har kulturavdelingen i brev av 09.12.98 gått inn for at fangstanlegget ved Heinseter skiltes og tilrettelegges. Dette slik at vandrere som kommer inn til Hein vil få bedre anledning til å oppleve anlegget. Utarbeidelse av en plan for dette arbeidet, og forslag til skilttekster vil bli utarbeidet vinter/vår 1999.

Med unntak av skilting og merking av lokaliteten ønsker kulturavdelingen ikke større skjøtsels- eller rekonstruksjonsforsøk av anlegget. Fjellnaturen og beitende sau vil selv sørge for nødvendig skjøtsel. Enkelte av de øverste steinene, som de to fangstgropene er fylt igjen med, kan med fordel løftes ut. Gropene bør ikke tømmes for stein. Dette da de ligger såpass nær slepa og dagens turistløype. En tømning av gropene vil kunne medføre en sikkerhetsrisiko, både for folk og for beitende sau. Ved å kun ta ut enkelte stein, vil en se oppmuringen nede i fangstgraven, og få et godt innblikk i hvordan gravene er bygget/murt opp.

På bogastelle nr. 5 bør enkelte av steinene reises/mures opp på sin opprinnelig plass. Hvordan dette skal gjennomføres ble diskutert på befaringen. Det må ikke bygges noen form for ledegjerde eller gjøres forsøk på rekonstruksjon av slike. Anlegget har trolig ikke hatt andre stengsler enn de naturen selv har bygget. Anlegget må forøvrig ikke endres ved tilføring av ny stein e.l.

Med hilsen

Geir Helgen
fylkeskonservator

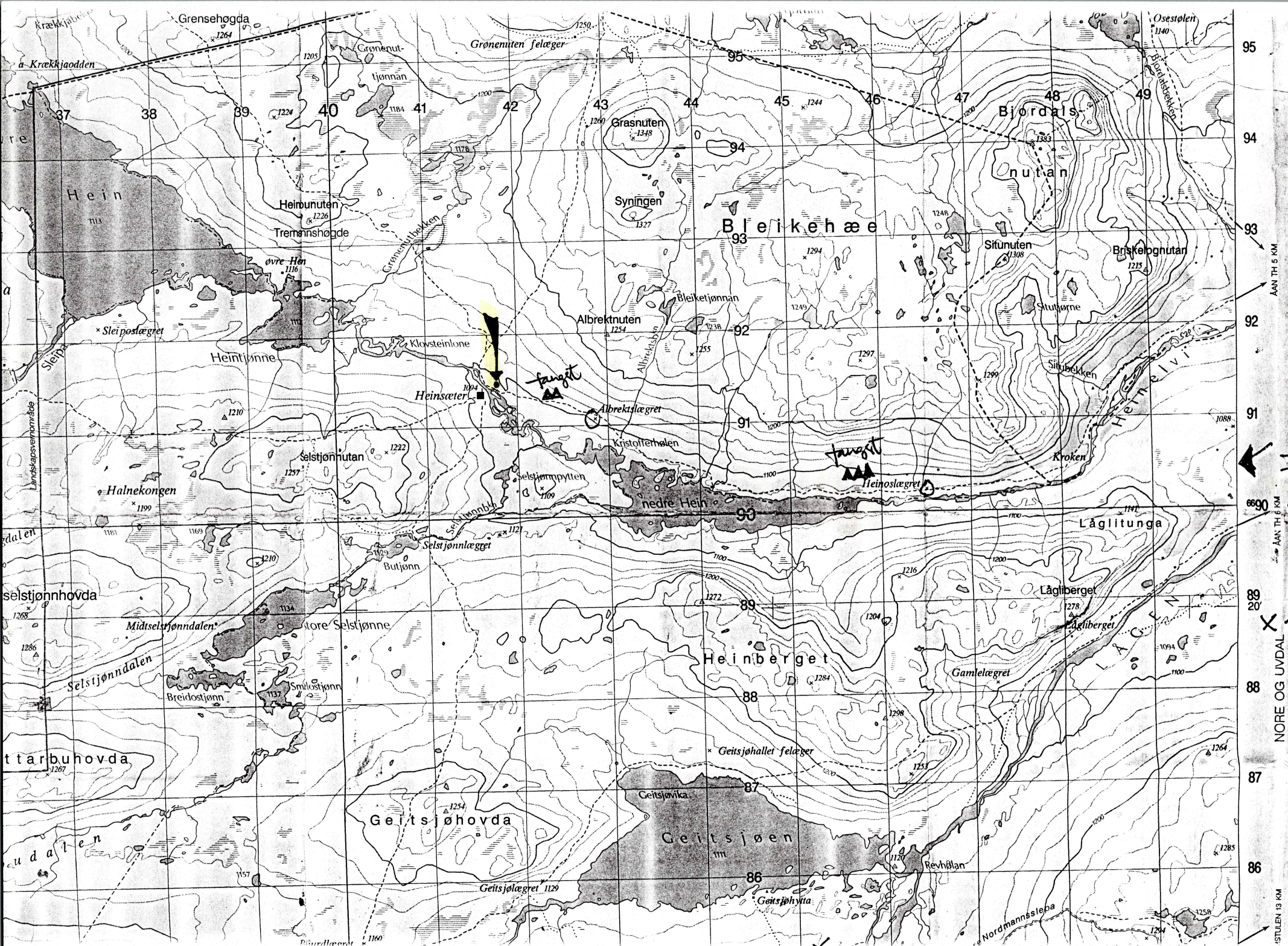

Knut Paasche
fylkesarkeolog

Vedlegg:

Foto: 19 stk. farge 10x15, bilde nr. 16-33
Kartkopi fra 711-serien 1515 IV Hein, 1:50 000
Tegning over anlegget i målestokk 1:400

Kopi m. vedlegg (ikke foto):

Nore og Uvdal kommune
Universitetets Oldsaksamling / IAKN
Regionalavdelingen / her

1515 IV

Fangst fra Li gjet

X J. Dahl
 Lågen
 høyded
 utløpe
 Daglig
 brakk
 den s
 et li
 for d
 et l
 dom
 dyp
 flere
 og
 klipp

